

บทบรรณาธิการ

วารสารสำนักบันทึกอาสาสมัครฉบับนี้ เป็นฉบับครบรอบ ๔ ปีบริบูรณ์ ภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองที่ยังคงร้อนระอุด้วยบรรยากาศของการต่อสู้ของขบวนการเมือง ๒ ขั้วระหว่างกลุ่มต่อต้านการรัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเคลื่อนไหวหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มสนับสนุนอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร และกลุ่มคัดค้านการทำการรัฐประหารด้วยเหตุผลต่างๆ อีกหลายกลุ่ม กับรัฐบาลภายใต้การสนับสนุนของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สำหรับบทความที่พิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีความพิเศษกว่าฉบับที่ผ่านมา คือ เป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นจากสารนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ของศิษย์เก่าสำนักบันทึกอาสาสมัครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งหมด โดยมีเนื้อหาหลักเป็นการสะท้อนถึงวิถีชีวิตของประชาชนกลุ่มหนึ่ง ที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคมไทยทั้งภาคเหนือ อีสาน กลาง และใต้ เราเรียกคนกลุ่มนี้ว่าเป็น “คนชายขอบ” ของสังคมเนื่องจากชีวิตส่วนใหญ่ของพวกเขาจัดอยู่ในกลุ่มคนที่เป็ผู้ด้อยโอกาสในสังคมไทย โดยอาจจะมาจากฐานะทางเศรษฐกิจ การขาดอำนาจต่อรอง การเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารหรือสวัสดิการสังคม แต่ในขณะเดียวกันเรากลับพบว่าวิถีชีวิตของพวกเขาไม่ขาดแคลนซึ่งภูมิปัญญาความรู้ และความมั่งคั่งในการดำเนินชีวิต

บทความเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่เชียงราย ชาวปกากะญอที่เชียงใหม่ และชาวมอแกนที่พังงา ได้สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันของผู้คนที่เป็กลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยกับวิถีธรรมชาติที่แวดล้อมพวกเขามาเป็นเวลายาวนาน จนสังคมเป็นภูมิปัญญาถ่ายทอดสู่ลูกหลานในรุ่นต่อๆมา จนถึงวันนี้วิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ที่คลั่งคลานสู่ชุมชนบนดอยและชายฝั่งทะเล ได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงของวิถีของผู้คนเหล่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่ต้องตกเป็นฝ่ายดั่งรับและถูกระงับจากวัฒนธรรมแบบใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์

ในขณะเดียวกันวิถีชีวิตของชาชนบทซึ่งไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์ ก็ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาในแนวทางการทันสมัยมาเป็นเวลาร่วมครึ่งศตวรรษ แม้ว่าในชุมชนหลายแห่งยังคงสืบสานประเพณี วัฒนธรรมของสังคมเกษตรบางอย่างไว้ได้ แต่ในความเป็นจริงของชีวิตพวกเขาต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในสังคมที่ต้องใช้เงินเป็นหลักในการดำรงชีวิต แม้หญิงจากบ้านดอนใหญ่ จังหวัดตาก จึงต้องชวนขายไปเป็นแรงงานรับจ้างในเมืองในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา และชาวบ้านห้วยแคนแห่งจังหวัดหนองคายต้องกลายมาเป็นนักต้มตุ๋นเพื่อขายสินค้าให้แก่คนเมืองในขบวนการคนขายหม้อ

ในท่ามกลางการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายชุมชนป่าตะวันออกที่นำโดยผู้ใหญ่วินุญย์ เข้มเฉลิม จากจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นองค์กรชุมชนแห่งหนึ่งที่พยายามขยายแนวคิดเรื่อง “วนเกษตร” เพื่อเป็นทางเลือกในการดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับที่องค์กรชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนอีกหลายแห่งกำลังดำเนินการอยู่ เพื่อทวนกระแสการพัฒนาแบบพึ่งพิงภายนอก ทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังว่าจะได้รับปฏิกิริยาสะท้อนกลับจากท่านผู้อ่าน รวมถึงการให้เกียรติวารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร ได้เป็นเวทีเผยแพร่ข้อคิดเห็นทางวิชาการที่มีคุณค่าของท่านในฉบับต่อไป

นภาพร อติวานิชยพงศ์

กรกฎาคม ๒๕๕๐